

J. N. Westwood: Endurance and Endeavour: Russian History 1812-1917. Oxford, at the University Press, 1972. - 472 s. £ 2.50 (paperb.).

Forfatteren, der gennem mange år har beskæftiget sig med Ruslands historie, har meget naturligt valgt oktoberrevolutionen som skel i sin fremstilling af det moderne Ruslands historie. Hans periodeopdeling sigter netop mod den strukturering af landets udvikling, som afspejles i værkets titel; hans hovedanliggende har været at besvare spørgsmålet: Hvorfor lod radikale og gennemgribende reformer af landets sociale liv sig ikke gennemføre trods de progressive og revolutionære kræfters anstrengelser før 1917 og trods de reformer, czarregimet blev tvunget til at gennemføre? Forfatteren, der af princip synes at foretrække at lade kendsgerningerne tale for sig selv, er dog meget karrig, hvad angår konklusioner. Han har præsenteret et livligt og indgående billede af Ruslands og USSR.s historiske udvikling, men væsentlige elementer savnes helt eller antydes blot, navnlig i værkets første del (indtil 1917).

Rusland var allerede ved midten af 1800-tallet og endnu mere efter revolutionen 1905 socialt og politisk retarderet. Forf. betoner i sin beskrivelse af reformerne efter Krimkrigen og navnlig af Stolypins reformer efter krigen blot ikke de sociale problemers alternative karakter: alt eller intet. Skønt tvunget til reformer valgte czarstyret at begrænse dem mest muligt og så vidt muligt at undgå at anfægte samfundets grundlæggende, sociale struktur. Denne tendens er mest iøjnefaldende i Stolypins reformer, der i sidste instans helt mislykkedes, skønt de tog sigte på at fremskynde kapitalismens udvikling i Rusland; bøndernes forhold blev ikke forbedret, og Stolypin opnåede kun at skærpe de sociale spændinger. Hans upopularitet var almen; den brede befolkning og de progressive elementer anså ham for konservativ, og højaristokratiet ved hoffet betragtede ham som talsmand for farlige ændringer.

Fremdeles burde i anmelderens øjne det russiske statsstyres karakteristiske blanding af absolut monarki af militær-feudal støbning, kapitalisme og bourgeoisie have været analyseret mere udførligt. Czarregimets militært-feudale imperialisme var jo et monstrum i det 20. århundredes Europa; dets svagheder, som krigene blot forøgede, beseglede dets skæbne og resulterede i februarrevolutionen 1917. Der burde nok have været lagt større vægt på bourgeoisiets svagheder; det var ikke i stand til at sætte sig i besiddelse af statsapparatet eller til at udøve magten alene; og det havde fra første færd ingen militær magt til rådighed, men dets ydre autoritet afhang helt af den holdning, arbejder- og soldaterrådenes delegater indtog.

I bogens anden halvdel, der behandler USSR efter 1917 (og som iøvrigt er en revideret og udvidet version af forfatterens tidligere bog »Russia to 1964« (1966)), har han derimod efter anmelderens mening givet en mere udtømmende analyse af magtmekanismen og dens udvikling. Forf. ser klart den organiske forbindelse, der forbinder Bolchevikpartiet med de russiske, revolutionære bevægelser i det 19. og tidlige 20. århundrede. Han er helt på det rene med det tragiske dilemma, oktoberrevolutionens ledere stod overfor straks ved magtovertagelsen: enten at give afkald på deres magt (med den dermed forbundne risiko) eller at betale magten ved at prisgive selve det ideelle mål for deres anstrengelser (s. 246). Det tilbagestående Ruslands fortid blev det ny-

skabte Sovjets egentlige byrde. Under iværksættelsen af det store sociale eksperiment overtog den nye statsmagt på næsten alle felter det brutale og håndfaste czarstyres metoder og instrumenter; det gælder specielt dens autoritet overfor befolkningen, det politiske forhold til de nationale mindretal og kulturpolitikken. Arhundreders brutale bureaukrati og national undertrykkelse udelukkede efter 1917 grundlæggende reformer, og i forf.s øjne repræsenterer USSR stadig et stort anlagt, socialt eksperiment, hvis videre udviklingsretning blot fortøner sig i det uvisse. Fremstillingen af Sovjets udenrigspolitik begrænses derimod til det nødtørftigste; der levnes ingen plads til Teheran- og Yalta-konferencerne eller til en tilbundsående analyse af Potsdamkonferencen.

J. N. Westwoods bog er sober og objektiv, og den repræsenterer en stimulerende og velgennemtænkt plan. Forf. er fuldt fortrolig med al relevant, engelsksproget litteratur, hvorimod han kun i begrænset omfang benytter russiske fremstillinger. Enkelte unøjagtigheder har sneget sig ind (det gælder fremstillingen af decemberoprøret (s. 34 f.), oplysningerne om Warszawa universitet (s. 124) og kortene (nr. 3-4), men de er helt uden betydning i forhold til det omfattende materiale, forf. har mestret, og hans bogs tankeindhold.

Em. Halicz

E. Bradford Burns: A History of Brazil. New York & London. Columbia University Press, 1970. – XIV, 449 s., ill.

Hovedvægten i Bradford Burns' bog er lagt på tiden efter uafhængigheden. Af de ca. 400 sider tekst omhandler de 100 den pre-cabralske (: pre-columbianske) periode og kolonitiden indtil omkr. år 1800.

Hvor det drejer sig om beskrivelsen af udviklingen i primitive samfund, hvor »udviklingen« er svær at få øje på, kommer historikeren ofte til at forholde sig noget famlende over for sit stof. Han må hente hjælp hos etnologerne og til dels antropologerne. Dette spores også hos Bradford Burns. Også kolonitiden fremtræder som en beskrivelse af en række successive kulturtilstande snarere end en kronologisk fixeret begivenhedsrække med de sociale, økonomiske og kulturhistoriske forudsætninger, der kunne tænkes i denne forbindelse. Problemet er ikke ukendt for den historiker, der beskæftiger sig med kolonihistorien i områder præget af statiske eller semi-statiske samfund. I virkeligheden var Brasilien indtil det første årti af det 19. årh. en søvrig kolos, hvor livet i dette kæmpemæssige koloniriges befolkede områder var præget af selvtilstrækkelig ro. Denne mangel på en markeret udvikling præger i nogen grad B. B.s fremstilling selvom han skriver friskt og »pædagogisk«. Man fornemmer at han ikke føler sig rigtigt hjemme, førend den portugisiske kongefamilie under engelsk escorte lander i Brasilien og dermed gør den tidligere koloni til hovedlandet. Forfatterens beskrivelse af Brasiliens sociale, økonomiske, institutionelle, religiøse, folkloristiske, med andre ord almenkulturelle forhold viger nu i stigende grad for en analyse af den historiske udvikling, og hvor han før var henvist til at skrive på en metode, kan han nu lettere bringe den rent historiske teknik i anvendelse og fastholde forhold og begivenheder ligesom mere vedkommende.